

Vključenost konceptov jezikovno občutljivega poučevanja v jezikovno politiko in učne načrte pedagoških študijskih programov v Sloveniji

The Integration of Linguistically Sensitive Teaching into Slovenia's National Language Policy and Teacher Education Curricula

L'integrazione dell'insegnamento linguisticamente sensibile nella politica linguistica nazionale della Slovenia e nei curricula di formazione degli insegnanti

Melita Lemut Bajec

Univerza v Ljubljani, Slovenija
melita.lemutbajec@pef.uni-lj.si

Silva Bratož

Univerza na Primorskem, Slovenija
silva.bratoz@pef.upr.si

Karmen Pižorn

Univerza v Ljubljani, Slovenija
karmen.pizorn@pef.uni-lj.si

Anja Pirih

Univerza na Primorskem, Slovenija
anja.pirih@fhs.upr.si

Mija Umer

Univerza na Primorskem, Slovenija
mija.umer@pef.upr.si

Janja Žmavc

Pedagoški inštitut, Slovenija
janja.zmavc@pei.si

Tina Rozmanič

Univerza v Ljubljani, Slovenija
tina.rozmanic@pef.uni-lj.si

Članek je nastal kot del ARIS-ovega projekta Moji jeziki, moja moč: razvijanje jezikovno občutljivega poučevanja na vseh ravneh izobraževanja (V5-24060). Projekt št. V5-24060 sta sofinancirala Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije iz državnega proračuna in Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje.

Izvleček

Članek obravnava jezikovno občutljivo poučevanje (JOP). Gre za pristop, ki poudarja vključevanje celotnega jezikovnega repertoarja učencev v učni proces. Predstavljamo izsledke raziskave o prisotnosti JOP v slovenskih strateških dokumentih jezikovne politike in pedagoških študijskih programih. Analiza je pokazala, da nacionalni dokumenti podpirajo vključevanje, večkulturnost in jezikovno raznolikost. Poudarjajo pomen slovenščine, jezikov narodnih skupnosti in romščine, obenem pa prepoznavajo družbeno večjezičnost in spodbujajo vključujoče pristope k poučevanju. Analiza učnih načrtov slovenskih fakultet kaže, da JOP še ni sistematično vključeno, čeprav so njegovi elementi prisotni predvsem v programih pedagoških fakultet. Ugotovitve potrjujejo zavest o pomembnosti jezikovne raznolikosti v izobraževanju, a tudi potrebo po nadaljnjem razvoju ter načrtni vključitvi JOP v izobraževalno politiko in prakso.

Ključne besede: jezikovno občutljivo poučevanje, jezikovna politika, učni načrti pedagoških študijskih programov, Slovenija, sprememba paradigme

Abstract

This article examines linguistically sensitive teaching (LST). This approach emphasises the integration of students' entire linguistic repertoires into the learning process. We present the findings of a study on the presence of LST in Slovenian language policy strategy documents and teacher education pro-

grammes. The analysis shows that national documents support inclusion, multiculturalism, and linguistic diversity. They emphasise the importance of Slovenian, the languages of national communities, and Romani, while also recognising plurilingualism and promoting inclusive approaches to teaching. The analysis of syllabi from Slovenian faculties shows that LST is not systematically recognised, although its individual concepts are present, particularly in programmes of faculties of education. The findings confirm an awareness of the importance of linguistic diversity in education, as well as the need for further development and the systematic integration of LST into educational policy and practice.

Key words: linguistically sensitive teaching, language policy, teacher education curricula, Slovenia, paradigm shift

Sintesi

L'articolo esamina l'insegnamento sensibile della lingua (LST). Questo approccio pone l'accento sull'integrazione dell'intero repertorio linguistico degli studenti nel processo di apprendimento. Presentiamo i risultati di uno studio sulla presenza dell'LST nei documenti strategici di politica linguistica slovena e nei programmi di formazione degli insegnanti. L'analisi mostra che i documenti nazionali sostengono l'inclusione, il multiculturalismo e la diversità linguistica. Essi sottolineano l'importanza dello sloveno, delle lingue delle comunità nazionali e dei rom, riconoscendo al contempo il plurilinguismo e promuovendo approcci inclusivi all'insegnamento. L'analisi dei programmi di studio delle facoltà slovene mostra che l'LST non è sistematicamente riconosciuto, sebbene i suoi singoli concetti siano presenti, in particolare nei programmi delle Facoltà di scienze della formazione. I risultati confermano la consapevolezza dell'importanza della diversità linguistica nell'istruzione, nonché la necessità di un ulteriore sviluppo e dell'integrazione sistematica dell'LST nella politica e nella pratica educativa.

Parole chiave: insegnamento linguisticamente sensibile, politica linguistica, curricula di formazione degli insegnanti, Slovenia, cambiamento di paradigma

Uvod

Jezikovno občutljivo poučevanje (JOP) (angl. *linguistically sensitive teaching*)¹ označuje koncept, ki soobstoj različnih jezikov v izobraževanju razume kot naravno stanje ter vir za vzpostavitev družbene enakosti, socialne pravičnosti in povezanosti (Dražnik 2022). Razmišljanje o razredni/šolski ali družbeni stvarnosti kot enojezični in monokulturni je v luči sodobnih globalnih tokov nedvomno preseženo. Zdaj razumemo, da sodobno družbo zaznamuje večjezičnost (angl. *multilingualism*), raznojezičnost (angl. *plurilingualism*) in čezjezičnost (angl. *translanguaging*), tj. pojavi in prakse, ki odražajo družbo, v kateri sta jezikovna razno-

likost (angl. *linguistic diversity*) in medkulturalnost (angl. *interculturality*) (Bergroth idr. 2022) prej pravilo kot izjema. Koncept večjezičnosti se je uveljavil v kontekstu spodbujanja konkurenčnosti gospodarstva, razvijanja družbe znanja, krepitve posvetovalne demokracije in ohranjanja kognitivnega zdravja (Svet Evrope 2011; 2023; Bak in Mehmedbegović-Smith 2025; Verhasselt 2025). Na podlagi tega se je oblikovala vizija, da vsak Evropejec poleg svoje materinščine obvlada še dva jezika (Council of the European Union 2002; Svet Evrope 2011; 2023). Sočasno sta se v luči zavedanja edinstvenosti evropske jezikovne krajine in pomena ohranjanja jezikovne raznolikosti uveljavila pojma raznojezičnost

1 JOP se v literaturi pojavlja tudi pod termini *jezikovno odgovorna pedagogika* (angl. *linguistically responsive pedagogy*), *jezikovno ozavešeno poučevanje* (angl. *language-aware teaching* (Bleichenbacher idr. 2023)) in *jezikovno odzivno poučevanje* (angl. *linguistically responsive teaching*) (Lucas in Villegas 2013)). Odločitev za uporabo izraza JOP izhaja iz dejstva, da gre za termin, ki je v slovenskem prostoru že prepoznan in uporabljen v raziskavah (npr. Dražnik 2022); poleg tega je bil JOP osrednji vidik evropskega projekta Linguistically Sensitive Teaching in all Classrooms (LISTIAC), v katerem je sodelovala tudi Slovenija (<https://listiac.org/toolkit/>). Prav tako je JOP del pluralističnih jezikovnih pristopov, kot jih definira *Referenčni okvir za pluralistične pristope k jezikom in kulturam* (ROPP) (Zavod Republike Slovenije za šolstvo 2017).

in medkulturnost (Beacco in Byram 2007), ki poudarjata znanje več jezikov in zmožnost delovanja v medkulturnih situacijah (Council of Europe 2018; 2021). S tem se je poudarek z razvijanja jezikovne zmožnosti v določenem jeziku premaknil na priznavanje učenčevega raznolikega jezikovnega repertoarja kot vira znanja (García in Otheguy 2020). Poleg raznojezičnosti se je uveljavil še pojem čezjezičnosti,² ki se nanaša na naravno mešanje in prehajanje med jeziki ter možnosti njihovega pedagoškega uresničevanja (Pižorn idr. 2022). V nasprotju z ideološko zaznamovanima konceptoma raznojezičnosti in večjezičnosti, ki sledita prizadevanjem EU za politično in socialno kohezijo, čezjezičnost v izhodišču odpira problem ideološkosti jezikovnih politik in svoje pedagoške pristope utemeljuje na upoštevanju najrazličnejših jezikovnih repertoarjev učencev, ki vključujejo tudi govorico telesa in posameznikove osebne izkušnje (Lewis idr. 2012; Otheguy idr. 2019). S tem legitimira in krepi vlogo govorcev³ manjšinskih jezikov, zmanjšuje vpliv prevladujočih skupin oz. jezikov in postavlja vse jezike v enakovrednejši položaj (Jazbec 2022).

Novo razumevanje stvarnosti torej terja spremembo paradigme poučevanja in posledično razvoj didaktičnih pristopov, ki bodo odgovorili na potrebe sodobnih večjezičnih in večkulturnih učencev (Peček in Skubic Ermenec 2016). Eden takih pristopov je JOP, ki poudarja, da družbena raznolikost zahteva, da se v poučevanje vključi ne le jezik/-e šolanja in druge ali tuje jezike, ki so del kurikula, ampak tudi v okolju prisotne manjšinske, regionalne jezike in jezike skupnosti (Bergroth idr. 2023). Tako JOP sledi učenčevim jezikovnim potrebam in upošteva njegov raznojezični repertoar, ki je dinamičen, fluiden in različno razvit (Svet Evrope 2023) ter ob razvijanju jezikovnih zmožnosti skrbi za razvoj posamezni-

kove jezikovne zavesti, kar spodbuja razumevanje povezanosti med jeziki in njihove vloge pri učenju (Bleichenbacher idr. 2023). JOP poseben poudarek namenja vključevanju otrok iz deprivilegiranih skupin (npr. priseljenci, osebe s slepoto, osebe z gluhosto) (Council of Europe 2022b). Pomemben je tudi v luči krepitve posameznikovih prečnih zmožnosti (tj. kritično mišljenje, sodelovanje, komunikacija, učenje učenja, etično ravnanje), ki posamezniku omogočajo uspešno odzivanje na kompleksne izzive sodobnega sveta (Council of Europe 2018; 2021; Priporočilo Sveta z dne 22. maja 2019 o celovitem pristopu k poučevanju in učenju jezikov 2019). JOP vključuje vse deležnike šolskega okolja na mikro- (tj. starše, učitelje, strokovne delavce) pa tudi makroravni (tj. lokalne skupnosti, izobraževalne ustanove), in sicer s tem, ko jih nagovarja h kritičnemu premisleku o tem, kakšna so naša neizrečena in samoumevna prepričanja o jezikih ter njihovi uporabi v šolskem prostoru, ter jih poskuša premakniti k večji odprtosti, sprejemanju in razumevanju večjezičnosti. S tem JOP prispeva k oblikovanju bolj vključujočega in pravičnejšega izobraževalnega okolja (Council of Europe 2022b; Svet Evrope 2023).

Čeprav evropski strateški dokumenti od 60. let 20. stoletja naprej, ki so nastajali pod okriljem vodilnih evropskih ustanov,⁴ dosledno poudarjajo jezikovno raznolikost kot temeljno vrednoto EU, obstaja razkorak med vizijo in dejansko implementacijo. V praksi številni izobraževalni sistemi težko vključujejo vse jezike in jezikovne skupnosti enakovredno, pri čemer pogosto prevladujejo nacionalni ali globalno močni jeziki, kar vodi k implicitni jezikovni hegemoniji. Poleg tega strategije ne rešujejo vedno praktičnih težav, kot so pomanjkanje usposobljenih učiteljev, primernih učnih gradiv za manj razširjene jezike ter omejitve kurikula, kar otežuje izvajanje

2 Čezjezičnost se v prevodih pojavlja tudi pod različicami medjezikovno prehajanje in čezjezikovanje.

3 V besedilu dosledno uporabljamo moški spol kot generični spol, kar pomeni da se izrazi nanašajo tako na moške kot na ženske.

4 Med vodilne evropske institucije v tem kontekstu štejemo Evropsko komisijo, Svet evropskih skupnosti, Evropski parlament, Svet EU, Odbor ministrov Sveta Evrope, Evropski center za moderne jezike, Organizacijo združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo ter mrežo SIRIUS.

nje celostnega raznojezičnega in medkulturnega pristopa. Prav tako merila za spremljaje uspešnosti teh politik niso poenotena, kar otežuje oceno, ali izobraževalni sistemi resnično dosegajo zastavljene cilje.

Glavni cilj prispevka je pregledati in analizirati obstoječe stanje na področju JOP v Sloveniji na makroravni. To pomeni, da bomo analizirali nacionalne strateške in normative dokumente, ki oblikujejo slovensko jezikovno politiko, ter izbrane trenutno veljavne učne načrte (UN) pedagoških programov slovenskih fakultet na ravni splošnih ciljev in strukture programa. Pod drobnogled smo vzeli UN pedagoških programov Pedagoške fakultete Univerze v Ljubljani (PEF UL), Pedagoške fakultete Univerze v Mariboru (PEF UM), Pedagoške fakultete Univerze na Primorskem (PEF UP), Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani (FF UL) in Filozofske fakultete Univerze v Mariboru (FF UM), ki izobražujejo prihodnje osnovnošolske učitelje. Gre za pregled programov družboslovnih in humanističnih smeri, z izjemo programa PEF UL Dvopredmetni učitelj, kjer se študentje izobražujejo za osnovnošolske učitelje kemije, biologije, fizike, matematike, računalništva, gospodinjstva in tehnike. Izbrani programi predstavljajo smiselno izhodišče za analizo sistemske vključenosti konceptov JOP, saj v ospredje postavljajo sistematično razvijanje sporazumevalne jezikovne zmožnosti. Ugotovitve pričujoče raziskave tako predstavljajo pomembno podlago za nadaljnje preučevanje vloge jezika in JOP v pedagoških programih, usmerjenih v druga predmetna področja. Analiza bo slonela na primerjavi s ključnimi evropskimi dokumenti in z vizijo večjezične Evrope (predstavljeno v razdelkih 1 in 2), s čimer želimo ugotoviti, v kolikšni meri so koncepti JOP vključeni v slovensko jezikovno politiko in UN pedagoških študijskih programov. Prispevek se tako osredotoča na makroraven oblikovanja politik in načrtov, ne pa na mikroraven implementacije JOP, kot se ta kaže v učnih pripravih, učnih enotah in/ali konkretni učni praksi.

Odgovoriti želimo na naslednja raziskovalna vprašanja (RV):

- RV 1: Katere teme in temeljne cilje obravnavajo slovenski strateški ter normativni nacionalni dokumenti s področja jezikovne politike?
- RV 2: Kako slovenski strateški in normativni nacionalni dokumenti vključujejo koncepte JOP?
- RV 3: V kolikšni meri UN pedagoških programov slovenskih fakultet nakazujejo vključevanje elementov JOP na ravni splošnih ciljev in strukture programa?

Pristopi k udejanjanju JOP

Med različnimi vidiki učenja jezikov je JOP posebej povezan z učenjem skozi jezik (angl. *learning through language*), saj jezik ni le sredstvo sporazumevanja, ampak ključni mehanizem, preko katerega učenci razumejo in predelujejo učne vsebine; zato se jezik v JOP obravnava kot osrednji element vseh učnih procesov – ne glede na predmetno področje (Bergroth idr. 2022). JOP izhaja iz teorije jezikovne občutljivosti (angl. *language-sensitive education*), ki se nanaša na pripoznanje in upoštevanje jezikovne raznolikosti v vsakdanjem delovanju šole ter se odraža skozi zavestno rabo jezika in njegovo prilagajanje glede na potrebe učencev v formalnih ter neformalnih kontekstih (Bleichenbacher idr. 2023). *Skupni evropski jezikovni okvir* (SEJO) (Svet Evrope 2011; 2023) ter *Referenčni okvir za pluralistične pristope k jeziku in kulturam* (ROPP) (Zavod Republike Slovenije za šolstvo 2017) kot temeljna dokumenta in najpomembnejši usmerjevalni orodji jezikovne politike Sveta Evrope v zasledovanju ciljev JOP poudarjata pomen pluralističnih pristopov k jeziku ter h kulturam (Sayers in Láncoš 2017; Zavod Republike Slovenije za šolstvo 2017). Ti pristopi slonijo na teoriji jezikovnega zavedanja (angl. *language awareness*), ki pri razvoju medkulturne sporazumevalne zmožnosti upošteva kognitivno domeno (miselne procese, povezane z opazovanjem jezikovnih struktur, in njihovo primerjavo z maternim jezikom), afektivno do-

meno (stališča in čustveni vidik jezikovnega zavedanja), socialno domeno (jezik kot orodje za razumevanje), domeno moči (zavedanje o vlogi jezika kot sredstva manipulacije) in domeno jezikovne rabe, ki se povezuje z jezikovnimi zmožnostmi (Garret in James 1993).

Opisujemo značilnosti pluralističnih pristopov k jeziku in k kulturam:

- 1) Jezikovno prebujanje (angl. *awakening to languages*) predstavlja pristop, ki spodbuja odprtost do različnih jezikov in njihovih različic skozi ozaveščanje o jezikovni raznolikosti v učenčevem primarnem okolju in širšem družbenem kontekstu (Fidler 2006; Finkbeiner in White 2007; Svalberg 2007; Zavod Republike Slovenije za šolstvo 2017; Darquennes 2017; Candelier in Kervan 2018). Še posebej učinkovit je v zgodnjem obdobju šolanja, ker spodbuja glasovno zavedanje in metajezikovne zmožnosti otrok (Lourenço in Andrade 2013). Pri tem pa ne moremo mimo vprašanja, ali pristop res vodi k poglobljenemu razvoju metajezikovnih zmožnosti ali ostaja le na ravni površinskega seznanjanja z jezikovno raznolikostjo in ali učitelji pri uvajanju pristopa dovolj premišljeno obravnavajo vprašanja moči ter hierarhij med jeziki, da bi se izognili utrjevanju jezikovne hegemonije (Cummins 2000).
- 2) Medjezikovno razumevanje med sorodnimi jeziki (angl. *intercomprehension of related languages*) predstavlja pristop, ki izhaja iz načel vzporednega usvajanja dveh ali več jezikov iste jezikovne družine, izmed katerih je eden že usvojen (tj. materni jezik, jezik izobraževanja ali drug že naučen jezik), drugega pa se učenec uči pretežno preko receptivne spretnosti (Zavod Republike Slovenije za šolstvo 2017). Ravno zaradi podobnosti med jeziki je treba posebno pozornost nameniti pojavu interference na različnih jezikovnih ravneh, kot so oblikosloje, skladnja, besedotvorje, besedišče in slog (Pančíková in Horák 2020). Uspešna upo-

raba zato zahteva načrtno učenje strategij, metajezikovno refleksijo in skrbno pripravljena učna gradiva (Meißner 2011).

- 3) Medkulturni pristop (angl. *intercultural approach*) poudarja spoznavanje različnih kultur, sprejemanje drugačnosti ter relativizacijo obstoječih norm in vrednot, hkrati pa razvija sposobnost posameznika, da na situacijo pogleda širše, se odmakne od svoje perspektive in svojih vrednot (Durbaba 2021; Jazbec in Kacjan 2022). Druga dva pojma znotraj medkulturnega pristopa sta večkulturnost (angl. *multiculturalism*), ki poudarja soobstoj različnih kulturnih skupin ob težnji, da te ohranjajo predvsem svojskost in ne prevzemajo kulturnih specifik drugih kultur (Bauer 2013; Jazbec in Kacjan 2022), in raznokulturnost (angl. *pluriculturalism*), ki se osredotoča na učenčev kulturni kapital in se razvija ob boku raznojezičnosti (Svet Evrope 2023). V izogib utrjevanju stereotipov in ostajanju zgolj na ravni simbolnih dejavnosti je nujno, da se kultura razume in predstavlja kot fluidna ter dinamična enota (Risager 2007; Dervin 2016). Poleg tega se morajo učitelji zavedati jezikovne in kulturne hegemonije, predvsem prevlade angleščine, ter jo kritično presojeti (Meißner 2011; Kobal 2020).
- 4) Integrirani didaktični pristopi k poučevanju jezikov (angl. *integrated didactic approaches to languages*) v nasprotju s tradicionalnimi pristopi, ki se osredotočajo na poučevanje ločenih jezikovnih sestavin, poudarjajo medsebojno povezanost različnih jezikovnih spretnosti in spodbujajo celostno jezikovno izkušnjo (Zavod Republike Slovenije za šolstvo 2017). Med integriranimi didaktičnimi pristopi ima posebno mesto CLIL (iz angl. *Content and Language Integrated Learning*), ki spaja jezikovne in vsebinske cilje ter se uresničuje kot mehka različica (angl. *soft CLIL*), kjer vsebina podpira učenje struktur ciljnega jezika, ali kot trda različica (angl. *hard CLIL*), kjer je pouk predmeta v celoti izveden v tujem jeziku (Hemmi in Banegas 2021). Pristop spodbuja

medkulturno razumevanje in kritično razmišljanje o lastni in drugih kulturah, običajih, navadah, vrednotah in odnosih (Lemut Bajec 2022). Pristop CLIL tako omogoča raziskovanje povezav med jezikom in kulturno identiteto, spodbuja razvoj globalnega državljanstva ter utira pot razumevanju in spoštovanju različnih jezikov ter kultur (Gómez-Parra 2020). Cilj pristopa je učenca usposobiti za učinkovito delovanje v večjezični in večkulturni stvarnosti, pri čemer jezik deluje kot komunikacijsko orodje, ki omogoča čezjezičnost, kar spodbuja večjezičnost in večkulturnost (Charalampoglou in Karras 2023). Raziskave potrjujejo, da pristop CLIL naravno vzpostavlja medkulturno in jezikovno občutljivo poučevanje (Coyle idr. 2010; Gómez-Parra 2020), kljub temu pa kritiki opozarjajo na tveganje poenostavljanja vsebine (Ball idr. 2015), izpostavljajo elitističnost pristopa v nekaterih izobraževalnih kontekstih ter utrjevanje jezikovne hegemonije angleščine (Dalton-Puffer idr. 2014; Van Mensel idr. 2020).

Metodologija

Raziskovalna metoda

Izvedli smo kvalitativno raziskavo, v kateri smo uporabili tehniko analize dokumentov, ki združuje elemente vsebinske in tematske analize skladno z osrednjimi raziskovalnimi vprašanji. Izbrana tehnika zahteva predvsem izbiro ustreznih podatkov, ki so navadno v javni domeni in zagotavljajo široko pokritost (Bowen 2009).

Vzorec

Analizirani vzorec obsega:

- 15 strateških in normativnih dokumentov, ki se nanašajo na jezikovno poučevanje ter so izšli pod okriljem Ministrstva za vzgojo in izobraževanje, Ministrstva za kulturo ter Zavoda Republike Slovenije za šolstvo (Priloga 1).
- 1.665 učnih načrtov 21 pedagoških programov 1. in 2. stopnje univerzitetnega študi-

ja, ki se izvajajo na petih fakultetah treh slovenskih univerz. Analiza je bila načrtno omejena na UN pedagoških študijskih programov, ki izobražujejo prihodnje učitelje za poučevanje družboslovnih in humanističnih predmetov v osnovni šoli. Takšna zamejitev ima dva metodološko utemeljena razloga. Prvi je pragmatično-raziskovalne narave: zaradi obsežnosti gradiva, ki ne vključuje le korpusa UN, je bilo za zagotovitev preglednega in ponovljivega analitičnega postopka nujno določiti jasno definiran nabor UN. Drugi izhaja neposredno iz raziskovalnega vprašanja: vključitev drugih pedagoških programov, zlasti naravoslovnih, kjer jezik praviloma ne nastopa kot osrednji predmet akademske obravnave, temveč pretežno kot posredovalno sredstvo poučevanja, bi zahtevala drugačen analitični pristop. Takšna razširitev bi neizogibno odprla primerjalno perspektivo med disciplinarnimi polji in s tem preusmerila težišče prispevka, kar pa v okviru te raziskave ni bilo predvideno.

Zbiranje in obdelava podatkov

Zbiranje podatkov je potekalo med novembrom 2024 in februarjem 2025. V prvem koraku smo pregledali trenutno veljavne strateške in normativne dokumente ter izbrali tiste, ki so relevantni za obravnavano tematiko. Ob tem velja poudariti, da z vidika tematike, ki jo obravnavamo v prispevku, za slovensko jezikovno politiko postane posebej relevantna vključitev Slovenije v EU leta 2004, ko je slovenska jezikovna politika začela sprejemati temeljna jezikovnopolitična načela EU in statusne odredbe, vezane na njene jezike. Istočasno je slovenski jezikovni prostor postajal vse bolj jezikovno raznolik, večjezičnost in medkulturnost pa sta postali integralni del slovenske jezikovne politike z Nacionalnim programom za jezikovno politiko (Gorjanc 2013).

Do podatkov, ključnih za našo raziskavo, smo prišli z vsebinsko in s tematsko analizo dokumentov, pri čemer smo izluščili ključne besede, nato poiskali skupne pojme, koncepte oz.

kategorije nižjega reda ter iz njih oblikovali kategorije višjega reda, ki so predstavljale vsebinsko smiselne in zaokrožene enote (Kordeš in Smrdu 2015).

Sledilo je zbiranje izbranih in trenutno veljavnih UN pedagoških smeri petih fakultet na treh slovenskih univerzah. V UN pedagoških študijskih programov smo najprej iskali strokovni termin JOP, ki pa ni bil nikjer eksplicitno naveden. Zato smo določili 11 iskalnih izrazov oz. leksikalnih korenov, ki bi lahko nakazovali prisotnost elementov JOP znotraj posameznih UN. Izbrali smo: jezikov-, občutljiv-, inkluz-, večkult-, multikult-, večjez-, integrac-, odprt-, medkult-, interkult-, raznojezič-. Pojavitve teh izrazov v frazah ali stavkih smo nato pregledali in jih prepoznali kot element JOP ali jih zavrnili, kadar je bil njihov pomen vezan na druga področja (npr. integrac- kot integracija načrtovanih iger na predmetno področje ali odpr- kot reševanje odprtih problemov). Na tem mestu velja ponovno opozoriti, da učni načrt posameznega predmeta določa predvsem splošne cilje in strukturo programa. Zato analiza prisotnosti elementov JOP znotraj posameznih UN omogoča le ugotavljanje njihove zastopanosti, ne pa tudi načina zasledovanja njihovega uvajanja ali njihovega obsega pri posameznem predmetu. Za natančnejše razumevanje implementacije elementov JOP in s tem povezanih ciljev bi bilo treba izvesti pregled konkretnih učnih enot in učnih praks posameznih predmetov, kar pa presegajo cilje in okvir te raziskave.

Ugotovitve

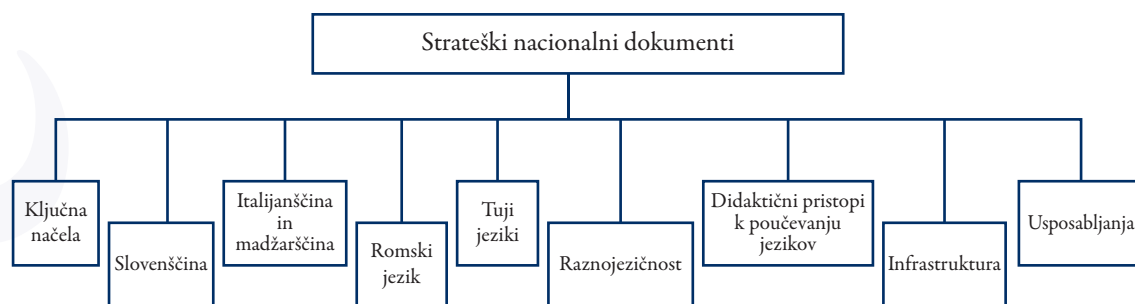
V nadaljevanju predstavljamo odgovore na zastavljena raziskovalna vprašanja.

Teme in temeljni cilji nacionalnih strateških ter normativnih dokumentov s področja jezikovne politike

Iz analize slovenskih strateških in normativnih dokumentov je po induktivnem kodiranju izšlo osem kategorij, ki povzemajo teme in temeljne cilje, predstavljene v dokumentih, in jih povzemamo v nadaljevanju (slika 1).

Ključna načela

Analizirani dokumenti omenjajo načela demokratičnosti, pluralizma, avtonomnosti, enakih možnosti, upoštevanja različnosti ter pravice do izbire in drugačnosti (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) 1996). V ZOFVI večjezičnost ni eno izmed eksplicitnih ključnih načel; povezavo med demokratičnostjo, pluralizmom, avtonomnostjo, enakimi možnostmi, upoštevanjem različnosti, pravice do izbire in drugačnosti ter jezikovno dimenzijo pluralizma vzpostavi šele Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (ReNPJP 21–25) (2021), ki ob tem poudari, da vzgoja in izobraževanje, ki omenjeno udejanjata, zagotavljata kakovostno jezikovno življenje vsakemu posamezniku. *Smernice za vključevanje otrok, učencev in dijakov iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem* (Zavod Republike Sloveni-

Slika 1. Tematska mreža po analizi nacionalnih strateških in normativnih dokumentov

je za šolstvo 2024) ob tem še poudarijo, da taka okolja poskrbijo za spoštovanje pravice do ohranjanja lastne kulturne in jezikovne identitete ter zagotavljajo vzpostavitev vključujočih, spodbudnih večkulturnih in večjezičnih okolij v izobraževalnem okolju pa tudi lokalni skupnosti.

Slovenščina

Poseben poudarek je namenjen skrbi za ohranjanje slovenščine kot identifikacijskega in povezovalnega kulturnega elementa (Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 2021). Slovenščina se udejanja kot uradni in državni jezik ter osnovni učni jezik na vseh stopnjah izobraževanja (Zakon o gimnazijah (ZGim) 1996; Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) 1996; Zakon o vrtcih (ZVrt) 1996; Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1) 2006); preko izvajanja ur slovenščine za tujce se poskrbi za ustrezno opismenjevanje tujcev v slovenščini, kar je ključnega pomena za zagotavljanje enakih možnosti, kot jih imajo večinski govorniki (Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 2021); skrb je namenjena učenju in ohranjanju slovenščine med Slovenci, živečimi zunaj meja Republike Slovenije, in njihovimi potomci (Zakon o javni rabi slovenščine (ZJRS) 2004) ter razvoju pripadnosti slovenstvu na narodno mešanih območjih v zamejstvu, izseljenstvu, zdomstvu in v sistemu evropskih šol (Delovna skupina za pripravo Nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033 2024). Tematika slovenščine kot identifikacijskega in povezovalnega kulturnega elementa pa ne vključuje pripoznanja vloge večjezičnosti, zlasti na ravni razmerja med materinščino in učnim jezikom oz. med povezovanjem kultiviranja/razvijanja materinščine kot enega pomembnejših dejavnikov za uspešno in kakovostno usvajanje slovenščine kot učnega jezika.

Italijanščina in madžarščina

Strateški dokumenti poudarek namenjajo tudi skrbi za ohranjanje italijanščine in madžarščine na območjih, na katerih živita slovenska in

madžarska narodna skupnost. Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja (ZPIMVI) (2001) posebej poudari pomen razvijanja zavesti o pripadnosti narodni skupnosti, ohranjanja in razvijanja lastne kulturne tradicije ter vzgoje za spoštovanje in razumevanje narodne ter kulturne drugačnosti in sobivanje na narodnostno ter jezikovno mešanem območju.

Romski jezik

Romski jezik predstavlja jezik manjšinske etične skupnosti v Sloveniji. Strateški dokumenti poudarjajo njegov pomen kot bistveni del kulturne identitete Romov. Zakon o romski skupnosti (2007) spodbuja njegovo varstvo in prenos na prihodnje generacije. »Nacionalni program ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2021–2030« (Vlada Republike Slovenije 2021) predvideva krepitev ozaveščenosti o jeziku, podporo dopolnilnemu pouku in spodbujanje njegove rabe v vzgojno-izobraževalnih in kulturnih dejavnostih. »Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji 2021–2030« (Klepac in Komac 2021) izpostavlja pomen priprave ustreznih učnih gradiv in usposabljanja strokovnih delavcev za delo v večjezičnem okolju, kar prispeva k večji prisotnosti in prenosu romskega jezika v izobraževalni proces. Poleg tega Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (2021) predvideva ukrepe za razvoj romskega jezika, kot so priprava dvojezičnih učbenikov in drugih učnih gradiv, vzpostavitev specializiranih knjižnic za romski jezik, sofinanciranje medijskih programov za romsko skupnost ter oblikovanje strokovne skupine za standardizacijo romskega jezika.

Tuji jeziki

Poudarjen je pomen učenja tujih jezikov. Poučevanje šolskih predmetov v tujem jeziku je dovoljeno le pri predmetih v tujem jeziku, pri mednarodni maturi, mednarodnih izmenjavah ali ko sodeluje priznan mednarodni strokovnjak, ki pa je navadno drugi učitelj, pri čemer obseg ne sme presegati tretjine predvidenega modula/predme-

ta. Poleg tega mora šola zagotoviti, da dijaki obvladajo slovensko strokovno besedišče, slovenščina kot učni jezik pa se mora uporabljati pri ocenjevanju (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja 1996). Opazna sta trend favoriziranja določenih jezikov, predvsem angleščine, in upad zanimanja za učenje drugega tujega jezika (Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 2021).

Raznojezičnost

Spoštovanje posameznikove raznojezičnosti kot enega izmed temeljnih načel enakih možnosti ter sodobnih podlag vzgoje in izobraževanja je poudarjeno v vseh dokumentih, in sicer na generičen način kot »vzgajanje za medsebojno strpnost, razvijanje zavesti o enakopravnosti spolov, spoštovanje drugačnosti in sodelovanje z drugimi, spoštovanje otrokovih in človekovih pravic in temeljnih svoboščin, razvijanje enakih možnosti obeh spolov ter s tem razvijanje sposobnosti za življenje v demokratični družbi« (Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja 1996) ali pa povsem osredotočeno na raznojezičnost, kot je opredeljeno v Resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (2021, 16), v kateri je poudarjeno, da je

znanje jezikov hkrati simbolna in praktična vrednota, ki mora biti dostopna vsakomur ne glede na kulturno, izobrazbeno ali premoženjsko ozadje. Priznavanje in omogočanje razvijanja raznojezičnosti oz. jezikovnega repertoarja vsakega posameznika ali posameznice skozi različna življenjska obdobja vodita k jezikovni strpnosti in k spoštovanju jezikovnih razlik, jezikovnih pravic posameznic in posameznikov in skupin ter svobode izražanja.

Podobne zapise najdemo tudi v *Beli knjigi o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011), *Nacionalnem programu vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033: predlogu* (Delovna skupina za pripravo Nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033 2024) ter v *Smer-*

nicah za vključevanje otrok, učencev in dijakov iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem (Zavod Republike Slovenije za šolstvo 2024). Omenjeno pokaže na pomen razumevanja raznojezičnosti kot podlage za vzpostavitev celostnega pristopa vključevanja otrok priseljencev v vzgojno-izobraževalna okolja kot načina zagotavljanja priložnosti za kognitivne, družbene in jezikovne izzive, pred katere so postavljeni učeči se.

Didaktični pristopi k poučevanju jezikov

V luči spodbujanja internacionalizacije, krepite večjezične in medkulturne zavesti ter razvoja pismenosti v drugem jeziku dokumenti poudarjajo pomen sodobnih in inovativnih pristopov k poučevanju jezikov, kot so pristop CLIL ter medkulturni in večjezični pristopi (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011; Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 2021). Delovna skupina za pripravo Nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033 (2024, 22) pri tem še posebej poudarja šolsko okolje, ki uvaja »ustvarjalne pristope in rešitve, s katerimi se lahko prožno in optimalno prilagaja na nove, nepredvidljive situacije ter spoprijema s kompleksnimi problemi, ki jih pri naša sodoben način življenja«.

Infrastruktura

V dokumentih je prepoznana potreba po vzpostavitvi ustrezne infrastrukture, kot so sistemi za strojno prevajanje in računalniško podprto prevajanje, sistemi za podporo tolmačenju itn., ki omogočajo prost dostop do večjezičnih virov in terminoloških podatkovnih zbirk (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011; Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 2021; Delovna skupina za pripravo Nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033 2024).

Usposabljanja

Poudarjeno je zavedanje o nujnosti zagotavljanja ustreznih usposabljanj za že zaposlene strokovne delavce in nujnosti uvedbe omenjenih vsebin v

Slika 2: Prisotnost konceptov JOP v slovenskih strateških in normativnih dokumentih.

pedagoške programe. Prihodnji in zdajšnji pedagoški delavci se morajo tako izobraziti v osnovah raznojezičnosti in večjezične didaktike ter jezikovno občutljivega poučevanja, kar jim bo omogočilo prepoznavanje in upoštevanje raznolikega jezikovnega repertoarja učencev. Prav tako je nujno, da se podpre vključevanje vsebin o slovenščini kot drugem in tujem jeziku (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011; Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 2021; Zavod Republike Slovenije za šolstvo 2024).

Vključenost konceptov JOP v slovenske strateške in normativne nacionalne dokumente

Nadalje nas je zanimala vključenost konceptov JOP v slovenske strateške in normativne nacionalne dokumente s področja jezikovne politike. Po analizi dokumentov smo oblikovali tri kategorije, in sicer glede na to, katere vidike »jezika/jezikov« postavlja v ospredje: jezike v izobraževalnem sistemu, družbeno večjezičnost in jezikovno občutljivo poučevanje (slika 2).

Jeziki v izobraževalnem sistemu

To kategorijo smo kot prevladujočo zaznali v devetih dokumentih. Mednje sodi šest zakonskih in dva podzakonska akta, ki se osredotočajo na vlogo slovenščine kot uradnega in učnega jezika v Republiki Sloveniji ter italijanščine in madžarščine na narodnostno mešanih območjih. Poudarjen je pomen tujih jezikov v izobraževalnem sistemu, vendar je poučevanje drugih predmetov v tujem jeziku dovoljeno le v posebnih primerih (npr. mednarodna matura, mednarodne izmenjave, sodelovanje tujega strokovnjaka), pri čemer mora biti pri ocenjevanju zagotovljena uporaba slovenščine. Dokumenti predpisujejo tudi državno financiranje pouka slovenščine za tuje učence in financiranje pouka njihovega maternega jezika, če so učenci vključeni v redno osnovno- ali srednješolsko izobraževanje. V to kategorijo uvrščamo tudi »Strategijo vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji 2021–2030« (Klepac in Komac 2021), ki neposredno prispeva k uresničevanju ciljev jezikovne

politike v šolskem sistemu, saj spodbuja enake možnosti za romske učence.

Družbena večjezičnost

Kategorijo družbene večjezičnosti naslavlja pet dokumentov: dva izvedbena, »Nacionalni program vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033: predlog« (Delovna skupina za pripravo Nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033 2024) in *Smernice za vključevanje otrok, učencev in dijakov iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem* (Zavod Republike Slovenije za šolstvo 2024), dva strateška dokumenta, *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011) in »Nacionalni program ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2021–2030« (Vlada Republike Slovenije 2021) ter zakonski akt Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1) (2007). Ti dokumenti poudarjajo spoznanja o družbeni večjezičnosti in iz nje izhajajočih potrebah po celostnem pristopu, ki spodbuja kognitivni in jezikovni razvoj ter hkrati spoštuje kulturno in jezikovno identiteto posameznika s ciljem vzpostavitve vključujočega, večkulturnega ter večjezičnega okolja. Posebna pozornost je namenjena učenju slovenščine, in sicer s ciljem, da se otroci/učenci/dijaki z drugim/-i prvim/-i/maternim/-i jezikom/-i čim prej integrirajo v slovensko učno okolje ter so čim prej sposobni slediti pouku in sodelovati pri njem, kar jim bo obenem omogočalo optimalen osebni razvoj.

Jezikovno občutljivo poučevanje

V zadnjo kategorijo spada Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (2021), strateški akt, ki v celoti sloni na konceptih JOP in naslavlja vse jezike, čeprav je posebna skrb namenjena slovenščini. Poudarjeni sta vitalnost in dinamičnost jezika, ki v sobivanju z drugimi jeziki in s kulturami pripeljeta do kakovostnega jezikovnega življenja za vse. Resolucija skladno z evropsko jezikovno politiko posebej poudarja pomen uvajanja sodobnih in inovativ-

nih pristopov k poučevanju jezikov, kot so pristop CLIL ter medkulturni in večjezični pristopi v luči spodbujanja internacionalizacije, krepitve večjezične in medkulturne zavesti ter spodbujanja pismenosti v drugem jeziku.

Ugotavljamo, da slovenski strateški in normativni nacionalni dokumenti na različne načine vključujejo koncepte JOP. Zakonski in podzakonski akti določajo predvsem status slovenščine in drugih jezikov v izobraževanju, pri čemer je posebej urejena podpora maternim jezikom učencev. Strategije širše naslavljajo družbeno večjezičnost, potrebo po ohranjanju jezikovne in kulturne identitete ter enake možnosti za vse učence. Najceloviteje pa se koncepti JOP uresničujejo v Resoluciji o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (2021), ki spodbuja sodobne, večjezične in medkulturne pristope, krepi pismenost, medkulturno zavest in spodbuja vključujoče učno okolje. Skupno vsem dokumentom je prizadevanje za zagotavljanje kakovostnega jezikovnega razvoja, spoštovanje kulturne in jezikovne zavesti ter vzpostavitev vključujočega in večkulturnega okolja za vse učence.

Prisotnost JOP v UN pedagoških programov slovenskih fakultet

Nazadnje nas je zanimalo, v kolikšni meri izbrani UN pedagoških programov slovenskih fakultet vključujejo koncepte JOP. Pri tem smo opravili ločeno analizo UN pedagoških in filozofskih fakultet. Za ločeno analizo smo se odločili zaradi vsebinsko lažje analize in primerjave v nadaljevanju.

Med UN pedagoških fakultet so vsi iskalni izrazi zastopani na programih Razredni pouk Univerze v Ljubljani (RP UL), temu sledijo Socialna pedagogika Univerze na Primorskem (SP UP), Razredni pouk Univerze na Primorskem (RP UP) in Predšolska vzgoja Univerze na Primorskem (PV UP) z desetimi iskalniki. Največ iskalnih izrazov na vseh treh pedagoških fakultetah je prisotnih prav v programu RP, kar lahko kaže na zavestno kurikularno in vsebinsko usmeritev k razvoju kompetenc, povezanih z JOP, in s tem odzivnost na družbeno razno-

jezičnost, ki se kot stalnica uveljavlja v učnih okoljih.

Najmanj iskalnih izrazov smo našli v programih Dvopredmetni učitelj Univerze v Ljubljani (DU UL) (5) in Inkluzija Univerze v Mariboru (INK UM) (3). Omenjeno odpira vprašanja glede vsebinske usmerjenosti programov, morebitne drugačne terminologije ali mogoče manj načrtne vpeljave raziskovanih tematik v UN. Med iskalnimi izrazi so najpogostejše zastopani inkluz- (11-krat), temu sledita občutljiv- in medkult- (desetkrat). Najslabše zastopana iskalna izraza sta bila interkult- in raznojezič- (štirikrat). Med učnimi načrti filozofskih fakultet je največ izrazov zastopanih na programu Slovenistika UL (devetkrat), najmanj pa na programu Geografija UL (trikrat). Med iskalnimi izrazi so najpogostejše zastopani jezikov- in inkluz- (11-krat). Najslabše zastopan iskalni izraz je interkultur- (enkrat).

Pregled UN pedagoških študijskih programov v Sloveniji pokaže, da JOP nikjer ni prepoznan in vključen kot eden izmed pedagoških pristopov, da pa so koncepti JOP različno zastopani v UN glede na prisotnost iskalnih izrazov oz. leksikalnih korenov, kot smo jih določili sami. V splošnem pa so veliko pogostejše zastopani v študijskih programih pedagoških fakultet kot na filozofskih fakultetah. To je lahko posledica njihove temeljne usmerjenosti v izobraževanje in usposabljanje različnih profilov pedagoških delavcev ter zasledovanih ciljev, ki so v veliki meri osredotočeni na razvijanje veščin izvajanja učnega procesa, kamor se umešča tudi širok spekter razvijanja različnih jezikovnih/komunikacijskih pedagoških pristopov.

Razprava

Pregled nacionalnih strateških in normativnih dokumentov pokaže, da ti vključujejo teme, povezane z JOP. Zato sklepamo, da se slovenska jezikovna politika zaveda potrebe po odzivu na spreminjajoče se potrebe družbe, ki se odražajo v jezikovni kulturi in krajini države, da oza-vešča o pomenu in vlogi jezikov – slovenščine kot uradnega in učnega jezika pa tudi drugih

materinščin, ki jih razume kot identifikacijski in povezovalni kulturni element. Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (2021, 2–3) poudari tudi nujnost sprememb v zakonodaji, povečanega nadzora in ukrepanja pristojnih inšpekcijskih služb, saj so mnogi dokumenti,

kot kažejo strokovni zapisi, prispevki v medijih, študije, raziskave in podobno pa tudi ugotovitve pristojnih inšpekcijskih služb ob pritožbah državljanov, premalo zavezujoči in učinkoviti, včasih preveč restriktivni, včasih pa nejasni ali nedorečeni ob nastajanju novih, drugačnih okoliščin rabe jezika/jezikov ter dopuščajo različne interpretacije.

Takšna jezikovna politika je skladna z evropsko vizijo, ki poudarja spoštovanje različnih jezikovnih in kulturnih izvorov ter priznava enakovreden status govornim in znakovnim jezikom, kar se udejanja preko didaktičnih pristopov, ki krepijo avtonomijo in družbeno odgovornost učencev (Evropski center za moderne jezike (ECML) Sveta Evrope b. l.). Podobne vsebine naslavlja priporočilo Odbora ministrov Sveta Evrope (Council of Europe 2022a), ki poudari pomen obvladovanja učnega/-ih jezika/-ov v zasledovanju pravičnosti in kakovosti v izobraževanju, saj je prav za ranljive skupine učencev (migrante, učence iz prikrašanih socialno-ekonomskih okolij), ki v vsakodnevem sporazumevanju uporabljajo drug jezik in ne jezika šolanja, pridobivanje zmožnosti v jeziku šolanja velik izziv.

Pregled dokumentov pokaže tudi na zavedanje, da izobraževalno okolje nikakor ni enojezično ter da je načrtno upoštevanje in razvijanje razno- ter večjezičnosti nujno za kakovostno in vključujoče poučevanje. Omenjeno razumevanje je skladno z usmeritvami Sveta Evrope, ki poudarja, da sta jezikovna in kulturna raznolikost temeljni vrednoti EU, ki ju je treba ohranjati in spodbujati preko celovitega večjezičnega ter medkulturnega izobraževanja, kar obenem prispeva k mirni, povezani in demokratični družbi (Council of Europe 2022b). Odprto pa ostaja

vprašanje, ali se pobude in načela iz omenjenih dokumentov tudi udejanjajo v vsakodnevnih vzgojno-izobraževalnih praksah. Interpretacije in načini izvajanja so namreč pogosto prepuščeni posameznim izvajalcem, kar odpira prostor za razkorak med deklariranim in dejansko izpeljanim. V tem kontekstu JOP razumemo ne le kot pedagoški pristop, ampak kot družbeno odgovorno delovanje, ki lahko pomembno prispeva k socialni kohezivnosti in oblikovanju bolj vključujoče družbe.

Prav tako slovenski strateški dokumenti kažejo na zavedanje o pomenu vključevanja otrok priseljencev v slovenski šolski sistem. Poleg nujnosti priznavanja in ohranjanja posameznikovega maternega jezika je poudarjena tudi skrb za učinkovito jezikovno in kulturno integracijo v novo okolje pa tudi nov izobraževalni kontekst. Že leta 1977 je bila takšna usmeritev sprejeta na evropski ravni z direktivo o izobraževanju otrok delavcev migrantov (Council Directive 77/486/EEC of 25 July 1977 on the Education of the Children of Migrant Workers 1977). Ta poudarja, da mora biti učenje uradnega jezika države gostiteljice prilagojeno specifičnim potrebam otrok delavcev migrantov, pri čemer morata biti sistemsko zagotovljena tudi učenje maternega jezika in ohranjanje izvirne kulture. Podobne poudarke zasledimo v Council Resolution of 21 November 2008 on a European Strategy for Multilingualism (2008), ki poudarja, da je znanje jezikov ključna veščina za vključevanje v družbo in spodbujanje socialne kohezije.

Nadalje slovenski strateški dokumenti poudarjajo pomembnost varovanja in razvijanja slovenskega jezika. Globalizacijski in migracijski procesi ter vse večja mednarodna mobilnost pomembno preoblikujejo sodobne družbe, kar se med drugim odraža tudi v spreminjajočih se jezikovnih in kulturnih krajinskih podobah (Jabec 2022). V tem kontekstu se angleščina vse bolj uveljavlja kot globalni komunikacijski jezik (Kobal 2020), kar se kaže v pogosti rabi angleških izrazov namesto slovenskih ustreznicev, zlasti na področju interneta, znanosti in tehnologije (Drobnič in Grilj 2018; Šabec 2022). Podoben

vpliv je opazen pri poimenovanju novorojenčkov z angleškimi imeni ter v imenih trgovin in podjetij (Sicherl 2017; Šabec 2022). Naraščajoč pomen angleščine tako postopoma spreminja slovensko jezikovno okolje, vpliva na slovensko sociolingvistično krajino ter oblikuje slovensko kulturno in družbeno identiteto (Bokal 2004; Sicherl 2017; Drobnič in Grilj 2018; Šabec 2022). Prikazane ugotovitve utemeljujejo skrb, ki se kaže skozi programske dokumente na ravni države.

Nacionalne usmeritve poseben poudarek namenjajo ohranjanju italijanščine in madžarščine na območjih, na katerih živita pripadajoči narodni skupnosti. Podobna skrb se odraža v evropskih strateških dokumentih s področja jezikovne politike, ki večjezična obmejna območja prepoznavajo kot priložnost za spodbujanje medkulturne občutljivosti in krepitev evropskega povezovanja (Council of Europe 2005; Evropska komisija 2017). Ker gre za priporočilne in neobvezujoče dokumente, so predlagane smernice pogosto različno razumljene in upoštevane, kar vodi v raznoliko vsakdanjo prakso, različne statuse posameznih jezikov ter razlike pri njihovi rabi in načinu poučevanja (Cavaion 2015; 2021).

Prav tako nacionalne usmeritve poudarjajo pomen ohranjanja romskega jezika kot ključnega elementa kulturne identitete Romov ter spodbujajo njegovo vključitev v izobraževalni sistem. Podobna skrb se odraža v evropskih priporočilih in strateških dokumentih, ki posebej poudarjajo zaščito manjšinskih jezikov, kot je določeno v *European Charter for Regional or Minority Languages* (Council of Europe 2024), in vključevanje Romov v izobraževanje ter ohranjanje kulturne dediščine, kot je določeno v »EU Roma Strategic Framework for Equality, Inclusion and Participation« (European Commission 2020). Poleg tega okvir učnega načrta za romski jezik (*Curriculum Framework for Romani*) (Council of Europe 2008) spodbuja razvoj učnih gradiv in večjezičnih pristopov, ki omogoča poučevanje romskega jezika v skladu z evropskimi standardi.

V dokumentih, kot kaže pregled, je poudarjeno tudi zavedanje, da je za uresničevanje politike večjezičnosti ključna vzpostavitev ustre-

znega sistema in infrastrukture. Tudi na evropski ravni je poudarjena potreba po učinkovitejši izrabi evropskih programov, strukturnih in investicijskih skladov ter digitalnih tehnologij, orodij in virov, kot so splet, literatura in digitalne naprave. Poudarjeni sta uporaba tehničnih pripomočkov, kot so računalniki, projektorji, interaktivne table in spletne učilnice, ter potreba po dostopu do specializiranih programov za učenje tujih jezikov in pobud, kot so SEJO, evropski jezikovni listovnik in evropski jezikovni znak (Council of the European Union 2014; Priporočilo Sveta z dne 22. maja 2019 o celovitem pristopu k poučevanju in učenju jezikov 2019).

Nadalje se skozi analizo dokumentov nakazuje zavedanje o pomenu ustrezne usposobljenosti pedagoških delavcev v osnovah raznojezičnosti, večjezične didaktike ter jezikovno občutljivega poučevanja z uporabo sodobnih in inovativnih pristopov, kot je CLIL, ter vključevanjem kulturnih vsebin v pouk. Omenjeno izpostavi tudi Marijanca Ajša Vižintin (2018; 2022), ki poudari nujno po usposabljanju učiteljev za delo v večkulturnih in večjezičnih razredih, povezavo med medkulturno kompetenco učiteljev in kakovostjo izobraževanja ter vlogo učitelja pri uspešni integraciji migrantov v izobraževalni sistem; predstavi pa tudi praktične strategije za vključevanje kulturnih vsebin v učni proces s ciljem spodbujanja enakih možnosti in zmanjševanja jezikovnih ter kulturnih razlik med učenci. V tem kontekstu velja izpostaviti projekt *Le z drugimi smo* (<https://lezdrugimismo.si/sl>, 2016–2021), ki je pedagoškim delavcem preko didaktičnih gradiv, seminarjev in smernic omogočal širjenje znanj na temo vključevanja priseljencev, medkulturnega dialoga, medkulturnih odnosov, integracije, spoštljive komunikacije in reševanja konfliktov. Nastale so konkretne strategije za delo z otroki priseljenci in potekale izmenjave dobrih praks. Omenjeno se sklada s smernicami evropske jezikovne politike, ki poseben poudarek namenja izboljšanju usposabljanja učiteljev, uvajanju inovativnih oblik sodelovanja in vključevanju kulturne razsežnosti v tujejezični pouk (Council of the European Union 2011; Priporo-

čilo Sveta z dne 22. maja 2019 o celovitem pristopu k poučevanju in učenju jezikov 2019; Beacco idr. 2015; Flaris in Severiens 2017; Evropski center za moderne jezike (ECML) Sveta Evrope b. l.; Guzmán-Alcón in Lorenzo 2024).

Pregled UN izbranih pedagoških študijskih programov na treh slovenskih univerzah kaže na to, da so elementi JOP prepoznani, če tudi njihova didaktična implementacija in iz nje izhajajoči cilji niso eksplicitno navedeni. Prisotnost konceptov, kot so več- in raznojezičnost, medkulturnost, integracija, inkluzija itn., v UN kaže na to, da UN sledijo viziji Sveta Evrope, predstavljeni v SEJO (Svet Evrope 2011; 2023), ki poudarja integracijo jezikovnega izobraževanja v celoten kurikulum kot del pravice do kakovostnega in vključujočega izobraževanja. To je skladno tudi z Beacom idr. (2015), ki opozarja, da mora JOP postati sestavni del poučevanja na vseh stopnjah izobraževanja in pri vseh predmetih, če želimo pozitivne premike v znanju, stališčih in kompetencah. Da je to mogoče, potrdi Melita Lemut Bajec (2024) s študijo primera, izvedeno med 24 študenti humanističnih smeri, v kateri je raziskovala stališča do medkulturnega izobraževanja ter napredek v znanju, spretnostih in medkulturnih zmožnostih. Rezultati so pokazali, da študenti cenijo medkulturno izobraževanje kot sredstvo za razvijanje razumevanja in dialoga, a so hkrati opozorili na izzive pri preseganju ustaljenih prepričanj. Avtorica poudari potrebo po načrtnem, sistematičnem in celostnem pristopu k razvijanju tovrstnih kompetenc. Čeprav je bila pričujoča analiza omejena na pedagoške študijske programe za izobraževanje prihodnjih osnovnošolskih učiteljev, se odpirajo številne možnosti za nadaljnje raziskovanje. Smiselno bi bilo razširiti analizo na pedagoške programe naravoslovnih in drugih nejezikovnih smeri ter tudi na programe, ki izobražujejo učitelje na srednješolski ravni, kar bi omogočilo celovitejši vpogled v vlogo jezika pri poučevanju različnih predmetnih področij. Nadaljnje empirične raziskave bi lahko podrobneje preučevale, kako se JOP dejansko uresničuje v pedagoški praksi ter kakšen vpliv ima na razumevanje

pojmov in terminologije ter na učno uspešnost učencev v jezikovno raznolikih razredih. Posebno pozornost bi veljalo nameniti tudi longitudinalnim raziskavam, ki bi spremljale učinke sistematičnega vključevanja JOP v začetno in nadaljnje izobraževanje učiteljev. Takšne raziskave bi pomembno prispevale k razumevanju jezikovne razsežnosti učenja pojmov in dodatno utemeljile JOP kot ključno vrednoto izobraževanja učiteljev vseh predmetov, ne le jezikovnih.

Zaključek

Raziskava predstavlja prvi celovit in sistematičen pregled JOP v Sloveniji, kot se odraža v nacionalnih strateških in normativnih dokumentih ter v UN pedagoških študijskih programov slovenskih fakultet. Analiza se osredotoča na makroraven jezikovne politike in pedagoškega načrtovanja, pri čemer identificira, v kolikšni meri so koncepti JOP vključeni v nacionalne dokumente in študijske programe ter kako se ti koncepti ujemajo s ključnimi evropskimi smernicami in vizijo večjezične Evrope. Ugotovitve pomenijo sistematičen vpogled v to, kako slovenska jezikovna politika in študijski programi odražajo evropske smernice, kar do sedaj v literaturi še ni bilo celovito analizirano. Ugotavljamo torej, da so temeljni koncepti JOP prepoznani in vključeni na strateški ravni, s čimer se Slovenija umešča v širši okvir evropske jezikovne politike, ki poudarja pomen jezikovne raznolikosti in medkulturnosti v vzgoji in izobraževanju. Nacionalni dokumenti jezik prepoznavajo kot identifikacijski in kulturni temelj skupnosti ter vključujejo načelno podporo razno- in večjezičnosti kot človekovi pravici tudi znotraj izobraževalnega sistema.

Obenem analiza opredeljuje ključna področja, kjer bi bila potrebna nadaljnja raziskava na mikroravni, to je pri konkretni implementaciji JOP v učnih enotah in praksi, vključno s sistematično analizo znanstvenih publikacij ter posebnim poudarkom na študijah primerov in stališčih pedagoških delavcev. Omenjeno bi prineslo ugotovitve o tem, v kolikšni meri in na kakšne načine se načela udejanjajo ali če ta večji-

noma ostajajo na deklarativni ravni, brez ustrezne operacionalizacije. Smiselno bi bilo tudi pripraviti konkretne smernice za implementacijo JOP pri pouku: z navodili, s primeri dobrih praks ter strategijami za vključevanje večjezičnosti v vse šolske predmete. Kljub potencialnim metodološkim omejitvam, kot je selektivnost virov ali potencialna interpretativna pristranskost, izsledki naše raziskave predstavljajo pomembno izhodišče za nadaljnji razvoj celostnih, empirično podprtih in sistemsko vzdržnih pristopov k uresničevanju JOP v slovenskem vzgojno-izobraževalnem prostoru.

Literatura

- Bak, T. H., in D. Mehmedbegović-Smith. 2025. »Healthy Linguistic Diet: A Framework for People, Planet and Social Justice.« *European Journal of Language Policy* 17 (2): 165–188.
- Ball, P., K. Kelly, in J. Clegg. 2015. *Putting CLIL into Practice*. Oxford University Press.
- Bauer, U. 2013. »Katakulturell, interkulturell, transkulturell. Klären und vereinfachen um anwenden zu können.« *V IDT 2013*, Zvezek 1, *Hauptvorträge*, uredila H. Drumbl in A. Hornung. Bozen-Bolzano University Press.
- Beacco, J. M., in M. Byram. 2007. *From Linguistic Diversity to Plurilingual Education: Guide for the Development of Language Education Policies in Europe*. Council of Europe.
- Beacco, J. C., M. Fleming, F. Goullier, E. Thürmann, H. Vollmer, in J. Sheils. 2015. *The Language Dimension in all Subjects: A Handbook for Curriculum Development and Teacher Training*. Council of Europe.
- Bergroth, M., J. Llompарт, N. Pepiot, K. van der Worp, T. Dražnik in S. Sierens. 2022. »Identifying Space for Mainstreaming Multilingual Pedagogies in European Initial Teacher Education Policies.« *European Educational Research Journal* 21 (5): 801–821.
- Bergroth, M., J. Llompарт-Esbert, N. Pepiot, S. Sierens, T. Dražnik in K. van der Worp. 2023. »Whose Action Research is it? Promoting Linguistically Sensitive Teacher Education in Europe.« *Educational Action Research* 31 (2): 265–284.

- Bleichenbacher, L., R. Rossner, A. Schöder-Sura in N. Pirih Svetina. 2023. *Building Blocks for Planning Language-Sensitive Teacher Education: What is Language-Sensitive Education and Why is it Important?* European Centre for Modern Languages and Council of Europe.
- Bokal, L. 2004. »Znamenja angleščine kot globalnega jezika v slovenščini, še posebej s stališča terminologije.« V *Terminologija v času globalizacije: zbornik prispevkov s simpozija Terminologija v času globalizacije, Ljubljana, 5.-6. junij 2003 = Terminology at the time of globalization: collected papers from the scientific conference terminology at the time of globalization, Ljubljana, 5th-6th June 2003*, uredila M. Humar. Založba ZRC.
- Bowen, G. A. 2009. »Document Analysis as a Qualitative Research Method.« *Qualitative Research Journal* 9 (2): 27–40.
- Candelier, M., in M. Kervan. 2018. »1997–2017: Twenty Years of Innovation and Research About Awakening to Languages-Evlang Heritage.« *International Journal of Bias, Identity and Diversities in Education* 3 (1): 10–21.
- Cavaion, M. 2015. »Teaching and Learning Primary Neighbouring Language Through Cross-Border Contacts.« Doktorska disertacija, Univerza na Primorskem.
- Cavaion, I. M. 2021. »Contiguous or Border Languages and Their Teaching in Europe.« V *Pathways to Plurilingual Education*, uredile S. Bratož, A. Pirih in A. Kocbek. Založba Univerze na Primorskem.
- Charalampoglou, N., in I. Karras. 2023. »To CLIL or Not to CLIL on Translanguaging? Exploring Students' Experiences Towards Translanguaging CLIL in an EFL Class.« *International Journal of English Language and Linguistics Research* 11 (2): 39–60.
- Council Directive 77/486/EEC of 25 July 1977 on the Education of the Children of Migrant Workers. 1977. *Official Journal of the European Communities*, št. L 199: 32–33.
- Council of Europe. 2005. »Recommendation Rec (2005)3 of the Committee of Ministers on Teaching Neighbouring Languages in Border Regions and Explanatory Memorandum.« <https://rm.coe.int/090000168090a2cf>.
- Council of Europe. 2008. *Curriculum Framework for Romani, Developed in Co-Operation with the European Roma and Travellers Forum*. Language Policy Division, Council of Europe.
- Council of Europe. 2018. *Descriptors of Competences for Democratic Culture*. Zvezek 1, *Context, Concepts and Model*. Council of Europe.
- Council of Europe. 2021. *Descriptors of Competences for Democratic Culture for Younger Learners*. Council of Europe.
- Council of Europe. 2022a. »Recommendation CM/Rec(2022)1 of the Committee of Ministers to Member States on the Importance of Plurilingual and Intercultural Education for Democratic Culture.« 2. februar.
- Council of Europe. 2022b. *The Importance of Plurilingual and Intercultural Education for Democratic Culture: Recommendation CM/Re (2022)1 and Explanatory Memorandum*. Council of Europe Publishing.
- Council of Europe. 2024. *European Charter for Regional or Minority Languages*. 4. izd. Council of Europe Publishing.
- Council of the European Union. 2002. »Barcelona European Council: Presidency Conclusions, 15 and 16 March 2002.« https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/69871.pdf.
- Council of the European Union. 2011. »Council Conclusions on Language Competences to Enhance Mobility.« https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/126373.pdf.
- Council of the European Union. 2014. »Council Conclusions on Multilingualism and the Development of Language Competences.« https://www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/educ/142692.pdf.
- Council Resolution of 21 November 2008 on a European Strategy for Multilingualism.

2008. *Official Journal of the European Union*, št. C 320: 1–3.
- Coyle, D., P. Hood in D. Marsh. 2010. *CLIL: Content and Language Integrated Learning*. Cambridge University Press.
- Cummins, J. 2000. *Language, Power, and Pedagogy: Bilingual Children in the Crossfire*. Multilingual Matters.
- Dalton-Puffer, C., A. Llinares, F. Lorenzo, in T. Nikula. 2014. »‘You Can Stand under My Umbrella’: Immersion, CLIL and Bilingual Education – A Response to Cenoz, Genesee, and Gorter (2013).« *Applied Linguistics* 35 (2): 213–218.
- Darquennes, J. 2017. »Language Awareness and Minority Languages.« V *Language Awareness and Multilingualism*, uredili J. Cenoz, D. Gorter in S. May. Springer.
- Delovna skupina za pripravo Nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033. 2024. »Nacionalni program vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033: predlog.« Ministrstvo za vzgojo in izobraževanje, 30. junij.
- Dervin, F. 2016. *Interculturality in Education: A Theoretical and Methodological Toolbox*. Springer.
- Dražnik, T. 2022. »Pre-Service Teachers’ Perceptions of Plurilingual Pedagogies.« *Sustainable Multilingualism* 20 (1): 69–93.
- Drobnič, M., in M. Grilj. 2018. »Problem prevzemanja besedišča pod vplivom globalizacije.« *Andragoška spoznanja* 24 (2): 105–115.
- Durbaba, O. 2021. »Inter-, trans-, multi-, pluri-, supra-, cross-, katakulturell: Innovative Konzepte oder „alter Wein in neuen Schläuchen“? Einige Überlegungen aus der DAF-Perspektive.« *Informatologia* 54 (3–4): 139–153.
- European Commission. 2020. »Communication from the Commission to the European Parliament and the Council: A Union of Equality; EU Roma Strategic Framework for Equality, Inclusion and Participation.« Št. COM(2020) 620 final. 7. oktober.
- Evropska komisija. 2017. »Sporočilo komisije Svetu in Evropskemu parlamentu: spodbujanje rasti in kohezije v obmejnih regijah EU.« Št. EU (COM(2017) 534 final. 20. september.
- Evropski center za moderne jezike (ECML) Sveta Evrope. b. l. »Kakovostno jezikovno izobraževanje za demokratično, socialno povezano in mirno Evropo: devet temeljev ECML; deklaracija ob 25-letnici ECML.«
- Fidler, S. 2000. »Awakening to Languages in Primary School.« *ELT Journal* 60 (4): 346–354.
- Finkbeiner, C., in J. White. 2017. »Language Awareness and Multilingualism: A Historical Overview.« V *Language Awareness and Multilingualism*, uredili J. Cenoz, D. Gorter in S. May. Springer.
- Flaris, P., in S. Severiens. 2017. *Handbook of NAOS Study Visits: A Synthesis of Good Practices in Teachers’ Professional Development in Primary and Secondary Schools*. Sirius NAOS.
- García, O., in R. Otheguy. 2020. »Plurilingualism and Translanguaging: Commonalities and Divergences.« *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism* 23 (1): 17–35.
- Garret, P., in C. James. 1993. »What’s Language Awareness?« *Babel-Afial: Aspectos de Filología Inglesa e Alema* 2:109–114.
- Gómez-Parra, E. M. 2020. »Measuring Intercultural Learning Through CLIL.« *Journal of New Approaches in Educational Research* 9 (1): 43–56.
- Gorjanc, V. 2013. »Slovenačka jezička politika i odnosi društvene moći.« V *Jezik između lingvistike i politike*, uredila V. Požgaj-Hadži. Biblioteka XX vek.
- Guzmán-Alcón, I., in F. Lorenzo. 2024. *Multilingual Disciplinary Literacies in Europe: Insights, Challenges, and Pathways Forward; A Report by CLILNetLE WG* 2. European Cooperation in Science and Technology.
- Hemmi, C., in D. L. Banegas. 2021. »CLIL: An overview.« V *International Perspectives on CLIL*, uredila C. Hemmi in D. Luis Banegas. Springer.

- Jazbec, S. 2022. »Čezjezičnost – novi stari pristop k učenju in poučevanju (tujih) jezikov.« *Slavia Centralis* 15 (2): 114–128.
- Jazbec, S., in B. Kacjan. 2022. »O monokulturnosti, medkulturnosti in/ali večkulturnosti pri pouku tujega jezika.« *V Obrazi več-/raznojezičnosti*, uredile K. Pižorn, A. Lipavic Oštir in J. Žmavc. Pedagoški inštitut.
- Klepac, A., in M. Komac. 2021. »Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji 2021–2030.« Št. 095-3/2021/11.
- Kobal, R. 2020. »La posizione dell'italiano come lingua seconda nel sistema educativo sloveno e le proposte per la sua rivitalizzazione tra i giovani dell'area bilingue.« *Studia universitatis hereditati* 8 (2): 95–111.
- Kordeš, U., in M. Smrdu. 2015. *Osnove kvalitativnega raziskovanja*. Založba Univerze na Primorskem.
- Lemut Bajec, M. 2022. »Pristop CLIL skozi vsebine kulturne dediščine v splošni gimnaziji.« Doktorska disertacija, Univerza na Primorskem.
- Lemut Bajec, M. 2024. »Fostering Intercultural Education at Tertiary Level: A Case Study with Students of Humanities.« *Revija za elementarno izobraževanje* 17 (posebna št.): 135–152.
- Lewis, G., B. Jones, in C. Baker. 2012. »Translanguaging: Origins and Development from School to Street and Beyond.« *Educational Research and Evaluation* 18 (7): 641–654.
- Lourenço M., in A. I. Andrade. 2013. »Promoting Phonological Awareness in Pre-primary Education: Possibilities of the 'Awakening to Languages' Approach.« *Language Awareness* 23 (4): 304–318.
- Lucas, T., in A. M. Villegas. 2013. »Preparing Linguistically Responsive Teachers: Laying the Foundation in Preservice Teacher Education.« *Theory into Practice* 52 (2): 98–109.
- Meißner, F. J. 2011. »Teaching and Learning Intercomprehension: A Way to Plurilingualism and Learner Autonomy.« *V Towards Multilingualism and the Inclusion of Cultural Diversity*, uredila I. De Florio-Hansen. Kassel University Press.
- Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2016. *Izvedbena navodila za izvajanje programa dvojezične osnovne šol*. Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Ministrstvo za šolstvo in šport. 2011. *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji*. Uredila J. Krek in M. Metljak. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Otheguy, R., O. García, in W. Reid. 2019. »A Translanguaging View of the Linguistic System of Bilinguals.« *Applied Linguistics Review* 10 (4): 625–651.
- Pančíková, M., in A. Horák. 2020. »Transfer in Related Slavic Languages.« *Slavic Languages* 27 (1): 81–92.
- Peček, M., in K. Skubic Ermenc. 2016. »Educating Teachers to Teach in Culturally and Linguistically Heterogeneous Classrooms.« *Sodobna pedagogika* 67 (2): 8–25.
- Pižorn, K., A. Lipavic Oštir, in J. Žmavc, ur. 2022. *Obrazi več-/raznojezičnosti*. Pedagoški inštitut.
- Priporočilo Sveta z dne 22. maja 2019 o celovitem pristopu k poučevanju in učenju jezikov. 2019. *Uradni list Evropske unije*, št. C 189: 15–22.
- Risager, K. 2007. *Language and Culture Pedagogy: From a National to a Transnational Paradigm*. Multilingual Matters.
- Pravilnik o tečaju slovenščine za dijake v srednjih šolah. 2018. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 30. <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2018-01-1383>.
- Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (ReNPJP 21–25). 2021. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 94. <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2021-01-1999>.
- Sayers, D., in P. L. Láncoš. 2017. »(Re)defining Linguistic Diversity: What is Being Protected in European Language Policy?« *Sky Journal of Linguistics* 30:35–73.

- Sicherl, E. 2017. »Sposojanje angleških osebnih imen na Slovenskem: socio-pragmatični vidik.« *Filološke studije* 15 (2): 64–79.
- Svalberg, A. M. L. 2007. »Language Awareness and Language Learning.« *Language Teaching* 40 (4): 287–308.
- Svet Evrope. 2011. *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje*. Prevedla I. Kovačič. Ministrstvo Republike Slovenije za šolstvo in šport in Urad za razvoj šolstva.
- Svet Evrope. 2023. *Skupni evropski jezikovni okvir: učenje, poučevanje, ocenjevanje; dodatek*. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Šabec, N. 2022. »The Role of English in Shaping the Linguistic Landscape in Slovenia.« *English in Central Europe* 19 (2): 15–33.
- Van Mensel, L., P. Hiligsmann, L. Mettwie, in B. Galand. 2020. »CLIL, an Elitist Language Learning Approach? A Background Analysis of English and Dutch CLIL Pupils in French-Speaking Belgium.« *Language, Culture and Curriculum* 33 (1): 1–14.
- Verhasselt, L. 2025. »Towards Multilingual Deliberative Democracy: Navigating Challenges and Opportunities.« *Representation* 61 (1): 57–74.
- Vižintin, M. A. 2018. »Developing Intercultural Education.« *Dve domovini* 47:89–106.
- Vižintin, M. A. 2022. *The Role of Teachers in the Successful Integration and Intercultural Education of Migrant Children*. Cambridge Scholars.
- Vlada Republike Slovenije. 2021. »Nacionalni program ukrepov za Rome za obdobje 2021–2030.« Št. 09501-2/2021/4. 28. december.
- Zakon o gimnazijah (ZGim). 1996. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 12. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO450>.
- Zakon o javni rabi slovenščine (ZJRS). 2004. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 86. <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2004-01-3841>.
- Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI). 1996. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 12. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO445>.
- Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1). 2006. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 79. <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2006-01-3449>.
- Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja (ZPIMVI). 2001. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 35. <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2001-01-2046>.
- Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1). 2007. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 33. <https://www.uradni-list.si/1/objava.jsp?sop=2007-01-1762>.
- Zakon o vrtcih (ZVrt). 1996. *Uradni list Republike Slovenije*, št. 12. <https://pisrs.si/pregledPredpisa?id=ZAKO447>.
- Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2017. *ROPP: referenčni okvir za pluralistične pristope k jeziku in kulturam: zmožnosti in viri*. Uredila L. Kač. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Zavod Republike Slovenije za šolstvo. 2024. *Smernice za vključevanje otrok, učencev in dijakov iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem*. Uredili N. Zore, A. Zupanc Grom, B. Slivar in K. Pevec Semec. Zavod Republike Slovenije za šolstvo.

Priloga 1

Seznam izbranih strateških in normativnih dokumentov

- 1) Zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja (ZOFVI) (1996)
- 2) Zakon o gimnazijah (ZGim) (1996)
- 3) Zakon o poklicnem in strokovnem izobraževanju (ZPSI-1) (2006)
- 4) Zakon o vrtcih (ZVrt) (1996)
- 5) Pravilnik o tečaju slovenščine za dijake srednjih šol (2018)
- 6) Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja (ZPIMVI) (2001)

- 7) »Izvedbena navodila za izvajanje programa dvojezične osnovne šole« (Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo 2016)
- 8) Zakon o javni rabi slovenščine (ZJRS) (2004)
- 9) *Bela knjiga o vzgoji in izobraževanju v Republiki Sloveniji* (Ministrstvo za šolstvo in šport 2011)
- 10) Resolucija o nacionalnem programu za jezikovno politiko 2021–2025 (ReNPJP 21–25) (2021)
- 11) »Nacionalni program vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033: predlog« (Delovna skupina za pripravo Nacionalnega programa vzgoje in izobraževanja za obdobje 2023–2033 2024)
- 12) *Smernice za vključevanje otrok, učencev in dijakov iz drugih jezikovnih in kulturnih okolij v slovenski vzgojno-izobraževalni sistem* (Zavod Republike Slovenije za šolstvo 2024)
- 13) Zakon o romski skupnosti v Republiki Sloveniji (ZRomS-1) (2007)
- 14) »Nacionalni program ukrepov Vlade Republike Slovenije za Rome za obdobje 2021–2030« (Vlada Republike Slovenije 2021)
- 15) »Strategija vzgoje in izobraževanja Romov v Republiki Sloveniji« (Klepac in Komac 2021)

Abstract

The article discusses the concept of linguistically sensitive teaching (LST), which is grounded in a contemporary understanding of a multilingual and multicultural social reality. LST emphasizes that education must also include minority and regional languages as well as community languages, viewing learners' entire linguistic repertoires as dynamic and valuable sources of knowledge. The theoretical framework for the development of the LST concept is based on the theory of language awareness and pluralistic approaches to languages and cultures. The article presents the findings of a study aimed at determining the presence of LST in Slovenian national strategic documents in the field

of language policy and in teacher education programmes. The document analysis showed that the national language policy adheres to key principles of inclusion, multiculturalism and respect for linguistic diversity, with particular attention given to Slovene as the official language, Italian and Hungarian as the languages of national communities, and Romani as the language of the Roma community living in Slovenia. The documents highlight the need for appropriate infrastructure and teacher training for LST. The integration of LST concepts into strategic documents occurs on three levels: through defining the roles of languages in the education system, recognising societal multilingualism and emphasising modern, inclusive teaching approaches. The analysis of syllabi from Slovenian faculties shows that LST as a comprehensive approach is not systematically recognised, although its individual concepts are present, particularly in programmes of faculties of education. The findings confirm an awareness of the importance of linguistic diversity in education, but also point to the need for further development and the planned inclusion of LST in educational policy and practice.

Riassunto

L'articolo discute il concetto di insegnamento linguisticamente sensibile (LST), fondato su una concezione contemporanea di una realtà sociale multilingue e multiculturale. L'LST sottolinea che l'istruzione deve includere anche le lingue minoritarie e regionali, nonché le lingue delle comunità, considerando l'intero repertorio linguistico degli apprendenti come una fonte dinamica e preziosa di conoscenza. Il quadro teorico per lo sviluppo del concetto di LST si basa sulla teoria della consapevolezza linguistica e sugli approcci plurali alle lingue e alle culture. L'articolo presenta i risultati di uno studio volto a determinare la presenza dell'LST nei documenti strategici nazionali sloveni nel campo della politica linguistica e nei programmi di formazione degli insegnanti. L'analisi dei documenti ha mostrato che la politica linguistica nazionale aderisce ai principi chiave di inclusione, multiculturalismo e rispetto della diversità linguistica, con particolare attenzione allo sloveno come lingua ufficiale, all'italiano e all'unghe-

rese come lingue delle comunità nazionali e al romani come lingua della comunità rom presente in Slovenia. I documenti evidenziano la necessità di infrastrutture adeguate e di una formazione degli insegnanti specifica per l'LST. L'integrazione del concetto di LST nei documenti strategici avviene su tre livelli: attraverso la definizione dei ruoli delle lingue nel sistema educativo, il riconoscimento del multilinguismo sociale e l'enfasi su approcci didattici moderni e inclusivi. L'analisi dei program-

mi dei corsi universitari sloveni mostra che l'LST, inteso come approccio complessivo, non è riconosciuto in modo sistematico, sebbene i suoi singoli elementi siano presenti, in particolare nei programmi delle facoltà di scienze dell'educazione. I risultati confermano una consapevolezza dell'importanza della diversità linguistica nell'istruzione, ma evidenziano anche la necessità di ulteriori sviluppi e di un'integrazione pianificata dell'LST nelle politiche e nelle pratiche educative.